

ARON bvba
Archeologisch Projectbureau

RAPPORT 313

Archeologische begeleiding bij de riolerings-
en graafwerken aan de Mulkerstraat-
Dorpsstraat te Tongeren (Mulken)

Onderzoek uitgevoerd in opdracht van Infrax CVBA

Maxim Hoebreckx
September 2016

ARON-RAPPORT 313

ARCHEOLOGISCHE BEGELEIDING BIJ DE RIOLERINGS- EN GRAAFWERKEN AAN DE MULKERSTRAAT-DORPSSTRAAT TE TONGEREN (MULKEN)

ONDERZOEK UITGEVOERD IN OPDRACHT VAN INFRAX CVBA

Maxim Hoebreckx

Tongeren
2016

Opgraving: ☒	Prospectie: ☐
Vergunningsnummer:	2016/072
Naam aanvrager:	Petra Driesen
Naam site:	Mulken (Tongeren), Mulkerstraat-Dorpsstraat-Sint-Gillisstraat

Colofon

ARON rapport 313- Archeologische begeleiding bij de riolerings- en graafwerken aan de Mulkerstraat-Dorpsstraat te Tongeren (Mulken). Onderzoek uitgevoerd in opdracht van Infrax CVBA

Opdrachtgever: Infrax CVBA

Projectleiding: Elke Wesemael

Uitvoering veldwerk: Elke Wesemael, Petra Driesen, Maxim Hoebreckx

Auteurs: Maxim Hoebreckx

Bijdragen: /

Foto's en tekeningen: ARON bvba (tenzij anders vermeld)

Wettelijk depot: D/2016/12.651/54

Op de teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Gelieve ons de wens om gebruik te maken van de teksten of illustraties schriftelijk over te maken op info@aron-online.be. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van ARON bvba mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, bewerkt, en/of openbaar gemaakt door middel van web-publicatie, druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

ARON bvba
 Archeologisch Projectbureau
 Neremweg 110
 3700 Tongeren
www.aron-online.be
info@aron-online.be
 tel: 012/225.250
 fax: 012/770.034

© ARON bvba, Archeologisch projectbureau, 2016

Inhoudstafel

Inleiding	1
1. Het onderzoeksgebied.....	1
1.1 Algemene situering.....	1
1.2 Historische achtergrond.....	4
1.3 Vroeger archeologisch onderzoek.....	6
2. Het archeologisch onderzoek.....	9
2.1 Doelstelling.....	9
2.2 Verloop.....	9
2.3 Methodiek.....	9
3. Onderzoeksresultaten.....	10
3.1 Bodemopbouw en gaafheid van het terrein.....	10
3.3 De archeologische sporen en vondsten.....	11
Conclusie.....	12

Bibliografie

Bijlagen

- Bijlage 1: Administratieve gegevens
- Bijlage 2: Lijst met afkortingen
- Bijlage 3: Tijdstabel
- Bijlage 4: Fotolijst
- Bijlage 5: Ontwerpplan
- Bijlage 6: Vergunningen

Inleiding

Naar aanleiding van nutswerken en de aanleg van een afwateringsgracht in Mulken werd een vooronderzoek, mogelijk gevolg door een archeologische begeleiding van de werken noodzakelijk geacht door het *Agentschap Onroerend Erfgoed*. Op basis van het door *Condor bvba* opgestelde vooronderzoek¹ voerde *ARON bvba* een archeologische begeleiding uit. Hierbij werden geen sporen noch vondsten aangetroffen wat verder opgraving onnodig maakte.

Afb. 1: Kaart van België met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: NGI 2001)

1. Het onderzoeksgebied

1. 1. Algemene situering.

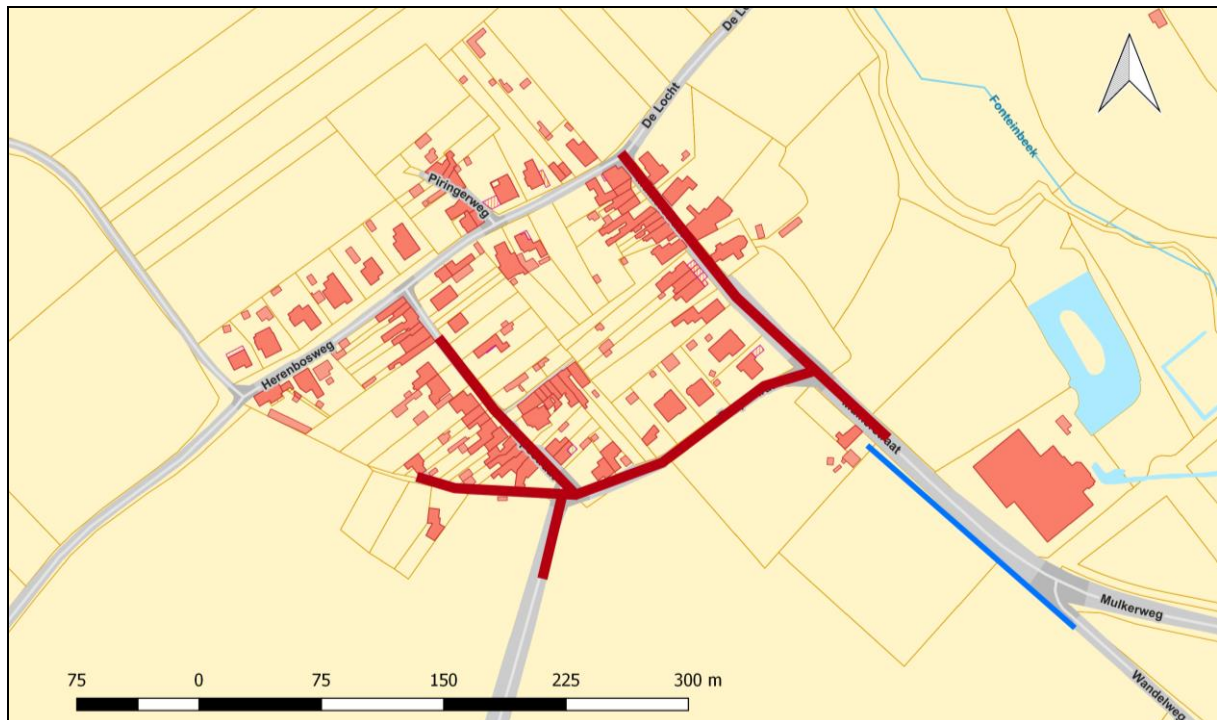
Het onderzoeksgebied bevindt zich in Mulken, een deelgemeente van Tongeren. Het terrein bestaat grotendeels uit openbaar domein in de vorm van wegenis en stoep (Mulkerstraat, Dorpsstraat, Sint-Gillisstraat (Afb. 2-3). De zone van de drainagegracht bestaat uit weiland, akker en een landweg (percelen: gemeente Tongeren, afdeling 7, sectie A, A824c, A825a, A685c).

De Mulkerstraat stijgt geleidelijk van ca. 76 m TAW in het zuidoosten naar ca. 79 m TAW in het noordwesten. In het uiterste noordwesten van de dorpsstraat ligt het terrein op ca. 83 m TAW. Dit daalt naar ca. 77 m TAW op de kruising van de dorpsstraat met de Mulkerstraat.

Afb. 2: het onderzoeksterrein met aanduiding van de geplande rioleringswerken in de dorpsstraat (rood) en Mulkerstraat (oranje-) en de aan te leggen drainagegracht (blauw) (bron: geopunt/Qgis, schaal 1:2500).

¹ DE NUTTE G. & SIMONS R. (2015) *Mulkerstraat en Dorpsstraat te Mulken (gem. Tongeren): archeologisch onderzoek* (condor rapporten 195), Bilzen.

Afb. 3: de RGB-kaart met aanduiding van de riolering (rood) en drainagegracht (blauw) (bron: geopunt/Qgis, schaal 1:2500).

Het onderzoeksgebied maakt deel uit van het stroomgebied van de Mombeek, die de Demer voedt. Het is meer bepaald een zijbeek van de Fonteinbeek die nabij Mulken stroomt en wiens bron de Pliniusfontein is.

Mulken ligt op de overgang van Vochtig Haspengouw in het noorden en Droog Haspengouw in het zuiden. De regio is gedefinieerd als de overgangszone van leem naar zand. De ondergrond bestaat uit Tertiaire klei- en zandlagen (soms erg rijk aan schelpen). De ondoorlaatbare klei veroorzaakt vele bronnen, een dicht rivierennet en vochtige bodems. Het is een overgangsgebied inzake reliëf, dat in het noorden erg vlak is, en met in het zuiden de sterk versneden plateaurand van het Haspengouws plateau.²

Geologisch gezien is de jongste periode gedefinieerd door leemafzettingen. Het oudste pakket (de Henegouwleem) zette zich af tijdens de voorlaatste ijstijd, de Saale (238.000-128.000 jaar geleden). Deze zandige leem vertoont een gebande structuur met rode, beige en lichtgrijze kleuren. Er komen veelvuldig zwarte deeltjes in voor die duiden op een mangaanneerslag. Tijdens de laatste ijstijd, de Weichsel (116.000 – 11.600 jaar geleden) werd de iets grijzere Haspengouwleem afgezet. Dit voornamelijk tussen 116.000 en 74.000 als tussen 74.000 en 28.000 jaar geleden oftewel gedurende de Vroege- als de Midden-Weichsel.

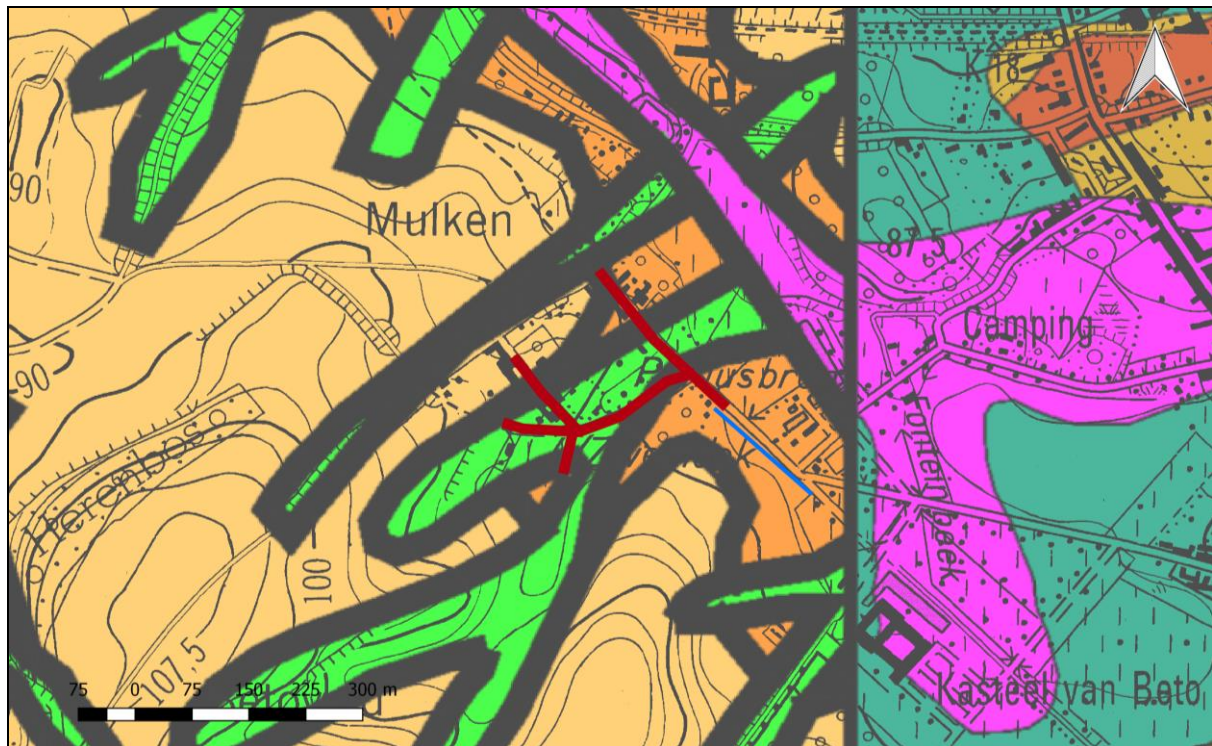
In het koude maar desalniettemin vochtige Plenigaciaal (Midden-Weichsel) werd de leem door smeltwater en hellingsprocessen bewerkt, zodat men over niveo-eolische leem spreekt. Meestal kreeg men hierdoor een afwisselende afzetting van leem en zand. In de Leemstreken werden droogdalen of gruben gevormd. Dit zijn langgerekte laagtes die aan een beekdal doen denken maar aan hun genese ligt dus erosie door afstromend regenwater. Slechts bij aanzienlijke regenval is een droogdal watervoerend. De grootste accumulaties van de Haspengouwleem bevinden zich vaak in de dieper ingesneden dalen. Op de toppen van de heuvels is het pakket eerder beperkt in dikte en soms zelfs afwezig. Aangezien vaak paleo-bodems ontbreken is het onderscheid tussen het laagpakket van Henegouwen- en Haspengouwleem moeilijk te trekken. Ze worden dan ook dikwijls als één leempakket aanzien. In het finale stadium van deze laatste ijstijd zette zich nog Brabantleem af. Dit is veelal een bruine korrelige leem.³

Volgens de quartairgeologische kaart (Afb. 4) ligt nabij het oppervlak Brabantleem van één à vier meter dik in onderhavig plangebied (Afb. 4: geel). In het uiterste zuiden waar de gracht wordt gegraven is dit mogelijk zelfs minder dan één meter (Afb. 4: oranje).

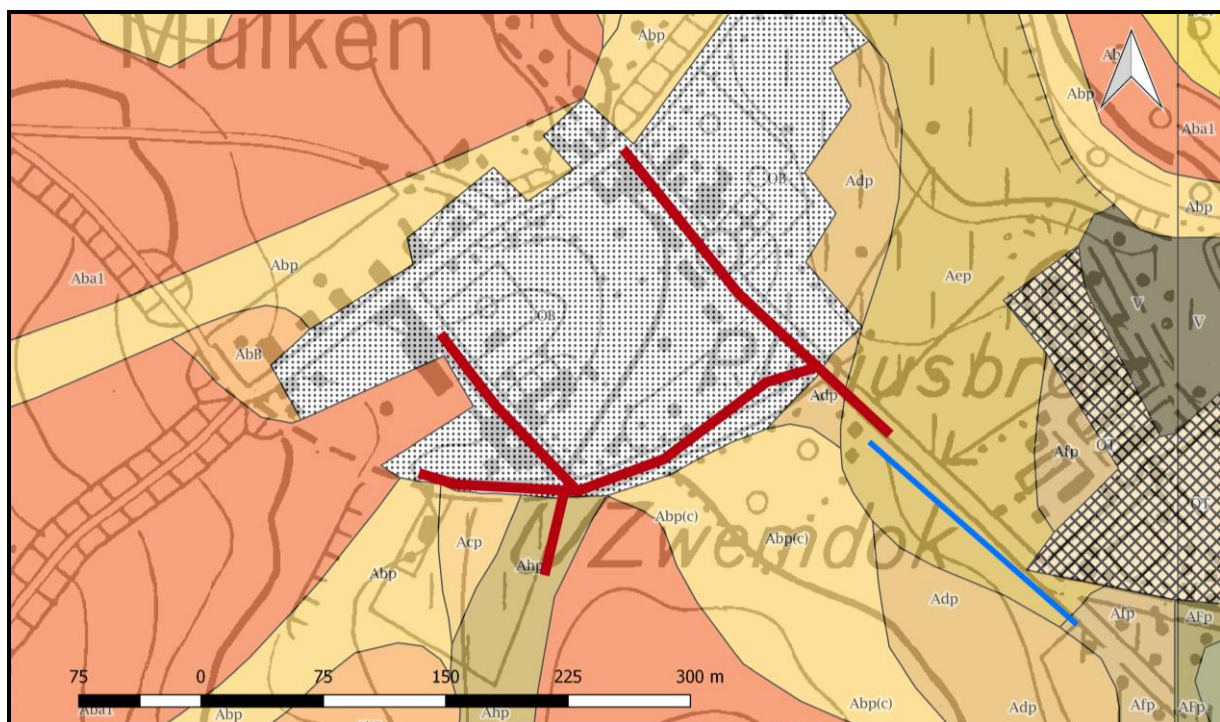
² Idem, p. 11.

³ Idem, p. 11-12.

Afb. 4. De quartairgeologische kaart met aanduiding de riolering (rood) en drainagegracht (blauw). Colluvium is groen aangeduid, alluvium roze. Oranje verwijst naar brabantleem van tussen 1-4 m dik. Geel naar hetzelfde pakket van ca. 1 m dik. Groen verwijst naar zandige leem. Schaal 1:5000. (Bron: Geopunt/QGIS).

Afb.5: Bodemkaart met aanduiding van de riolering (rood) en drainagegracht (blauw) (bron: geopunt/Qgis, schaal 1:2500).

Op de bodemkaart (*Afb. 5*) zijn binnen en rond het onderzoeksgebied een variatie aan bodemtypes vast te stellen. Het merendeel van het onderzoeksterrein, met name de rioleringsseuven, valt binnen de dorpskern en is bijgevolg gekarteerd als een OB-bodem (bebouwing). De zuidzijde, waar de gracht loopt is aangeduid als een Aep-bodem (*Afb. 5: groen*), oftewel een natte leembodem zonder profielontwikkeling. Vanaf 125 cm komt een reductiehorizont voor en vanaf 50 cm zijn er roestsporen waar te nemen. De aanwezigheid van deze bodem

heeft voornamelijk te maken met de topografie, laag gelegen en tegen de Fonteinbeek aan. Hellingopwaarts (richting het zuidwesten) komen Adp- (Afb. 5: *lichtbruin*) en Abp(c)-(Afb. 5: *geel*) bodems voor. Deze verwijzen naar matig natte (Adp) tot droge (Abp(c)) bodems zonder profielontwikkeling. In de Abp(c)-bodem is er weliswaar sprake van een B-horizont op minder dan 80 cm. Deze variatie heeft te maken met hellingerosie. Nog meer hellingopwaarts is er sprake van Aba1-types (Afb. 5: *rood*), oftewel droge leembodems met een textuur B-horizont. De zuidelijke uitloper van de dorpsstraat loopt door een Ahp-bodem (Afb. 5: *groen*). Deze is gedefinieerd als een natte leembodem zonder profielontwikkeling.

1.2 Historische achtergrond

In 1294 werd Mulken voor het eerst vermeld als “Mulkis”. Het dorp behoorde tot de stadsvrijheid Tongeren en was dus onderworpen aan de Tongerse stadsmagistraat en schepbank. Het was wel een zelfstandige heerlijkheid, een leen van het prinsbisdom Luik. De heren van Mulken zetelden in een burcht, de zogenaamde Burchttoren of Tempelierstoren. De oudste met naam bekende heer was *Daniël van Mulken* (dertiede eeuw). Deze versterking wordt voor het eerst vermeld in 1340. Echter zijn de ridders van Mulken reeds bekend vanaf 1195. Er is ook een oudere attestatie gekend. De Sint- Gillisparochie bezat namelijk al een kapel die in de elfde eeuw al vermeld werd. Het was een kwarthuis van de Tongerse Onze-Lieve Vrouweparochie. Tenslotte ligt er ook nog in de regio een andere versterking, namelijk het Kasteel van Betho. Grote delen stammen uit de zeventiende eeuw maar de zuidelijke hoektoren gaat terug op de vijftiende eeuw. De eerste historische vermelde bewoner is *Arnold van Betu* (dertiede eeuw).⁴

Afb. 6: Zicht op de Sint-Gilliskapel vanaf de Mulkerstraat (bron: www.delcampe.net).

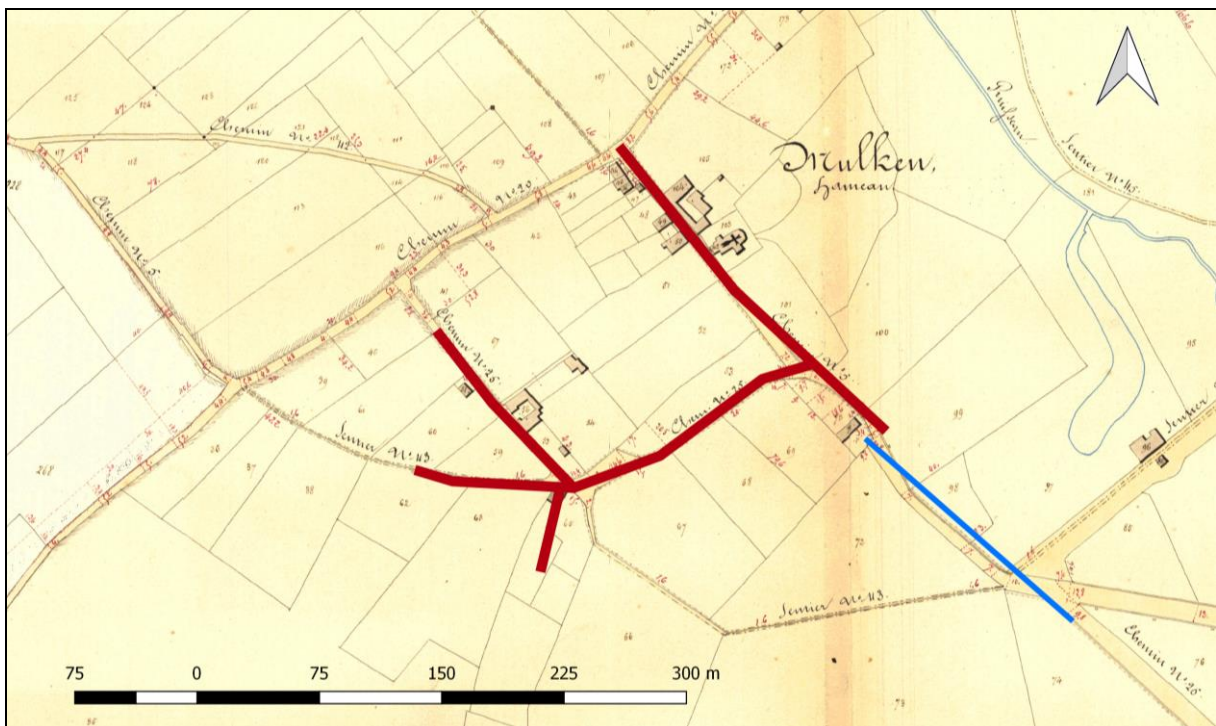
1.2.1 Beknopte historiek van het onderzoeksgebied

Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1777; Afb. 7) oftewel de Ferrariskaart zijn langs de Mulkerstraat zijn links twee gebouwen aangegeven. Rechts zien we de kapel en nog een klein gebouw. Een gedeelte van het plangebied komt overeen met de Mulkerstraat en de Dorpsstraat. Het overige grondgebied bestaat uit akkerland en boomgaarden. De velden liggen eerder op de hogere plateau's terwijl het beek/droogdal vooral als boomgaard, moestuin en weideland in gebruik waren.

⁴Idem, p. 19.

Afb.7: Mulken op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1777). Aangezien de aansluiting met het huidige tracé onmogelijk te maken was is het onderzoeksgebied aangegeven met een cirkel (roze) (bron: De Nutte G. & Simons R., Afb. 5).

Afb.8: Atlas der buurtwegen (1840) met aanduiding van het onderzoeksgebied (wegenis = rood, drainagegracht = blauw) (bron: geopunt/Qgis).

Op de latere *Atlas der buurtwegen* (1840; Afb. 8) is het huidige stratenplan grotendeels te herkennen. Tussen de dorpsstraat en de Mulkerstraat is een verbinding getrokken die als veldweg doorloopt naar de Herenbosstraat. Er lijkt weliswaar nog geen sprake te zijn van het kleine stukje Dorpsstraat dat richting het zuidwesten loopt. De Mulkerstraat lijkt te verspringen waardoor deze meer ten zuidwesten van het huidige tracé lag ten opzichte van het huidige straatbeeld. De kapel is wederom te zien en ten noordwesten van de kapel is enige bebouwing waar te nemen. Ook aan de dorpsstraat zijn enkele gebouwen aangeduid. De *Vandermaelenkaart* (1842-1879; Afb. 9) geeft een erg gelijkaardig beeld.

Afb. 9: Vandermaelenkaart (1842-1879) met aanduiding van het onderzoeksgebied (wegen = rood, drainagegracht = blauw) (bron: geopunt/Qgis)

1.3 Eerder archeologisch onderzoek.

Binnen het onderzoeksgebied werden tot op heden nog geen archeologische vondsten aangetroffen, maar in de directe omgeving werden wel een aantal vaststellingen gedaan (Afb. 10). Bij een werfcontrole rondom de Sint-Gilliskapel, gelegen aan de Mulkerstraat (zie boven), werden door het toenmalig Instituut voor het Archeologisch Patrimonium begravingen en aardewerkrestanten (CAI 150167) aangetroffen. Qua datering waren deze in de nieuwe tijd te plaatsen. Aan de overzijde van de straat werd bij een oppervlaktekartering een munt/penning van Hertog Jan I van Brabant (1268-1294) aangetroffen (CAI 700823).

Bij een prospectie achter de kapel en nabij de Herenweg in het kader van de aanleg van een Aquafinracé werd aardewerk en een concentratie bouw materiaal aangetroffen (CAI 163350). Het aangetroffen aardewerk dateerde daar uit de volle middeleeuwen, namelijk tussen de elfde en de dertiende eeuw. Het bouw materiaal is wellicht afkomstig van een inmiddels verdwenen (post)middeleeuwse gebouwstructuur die aangeduid staat op de Ferrariskaart (Afb. 7) en de Atlas van de Buurtwegen (Afb. 8).

Rondom de burchtsite werd eveneens in het kader van het Aquafinracé een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (CAI 163549, 163554). In een afwisseling van verspoelde zware leem, lichte klei en venige lagen werd steengoed (type westerwald), Maaslands wit en roodbeschilderd vaatwerk aangetroffen. Deze laatste twee zijn te plaatsen in de negende/tiende tot dertiende eeuw. Het vermoeden rees dat men hier te maken had met opgevolde (vis)vijvers langsheen de oevers van de Fonteinbeek, die wellicht ook te zien zijn op historisch kaartmateriaal. In dergelijke vullingen kan een zekere hoeveelheid nederzettingsafval worden verwacht.

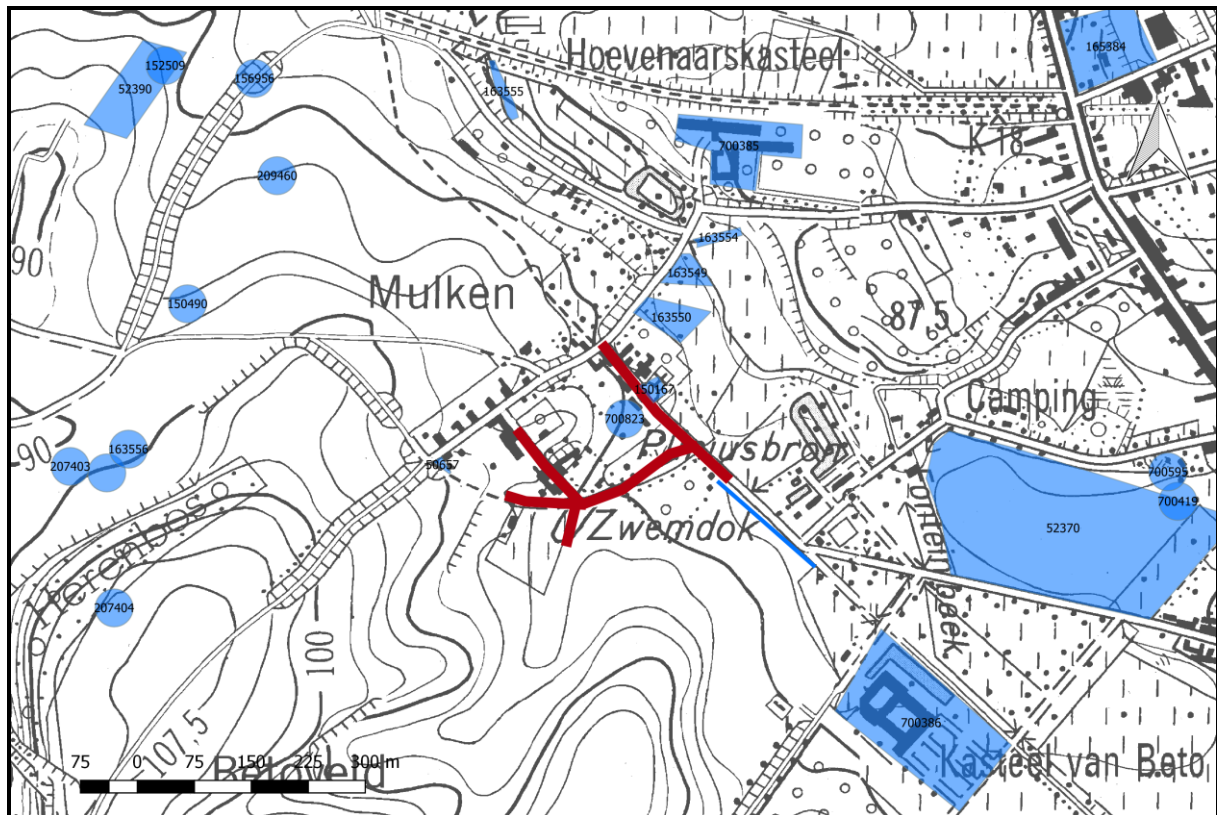
In de wijdere omgeving is er nog sprake van vier vindplaatsen. Ten westen werd een munt aangetroffen uit de late zeventiende tot vroege achttiende eeuw (CAI 150490). In het noorden situeert zich de al eerder vermelde burchttoren van Mulken (CAI 700385). Oorspronkelijk betrof het een tienhoekige donjon op een motte te zijn. Bij bouwwerken in de jaren '70 werd Romeins materiaal aangetroffen.⁵

Ten zuidoosten van het onderzoeksgebied is er sprake van de Plinius site. Gedurende een opgraving aan de zogenaamde Pliniusbron (CAI 52370) werden zowel vondsten aangetroffen uit het paleolithicum, het neolithicum, de ijzertijd, de

⁵ Idem, p. 28.

Romeinse periode, de vroege middeleeuwen, de volle en late middeleeuwen als de nieuwe tijd.⁶ Dit areaal situeert zich op circa 500 m ten noordwesten van de Romeinse omwalling van het centrum van Tongeren. In 2012 voerde ARON bvba een booronderzoek uit die deels deze zone omvatte. Hieruit bleek dat de bodem grotendeels verstoord was.⁷

Nog meer naar het zuidwesten bevindt zich het kasteel van Betho (CAI 700386) dat besproken werd onder 1.2.

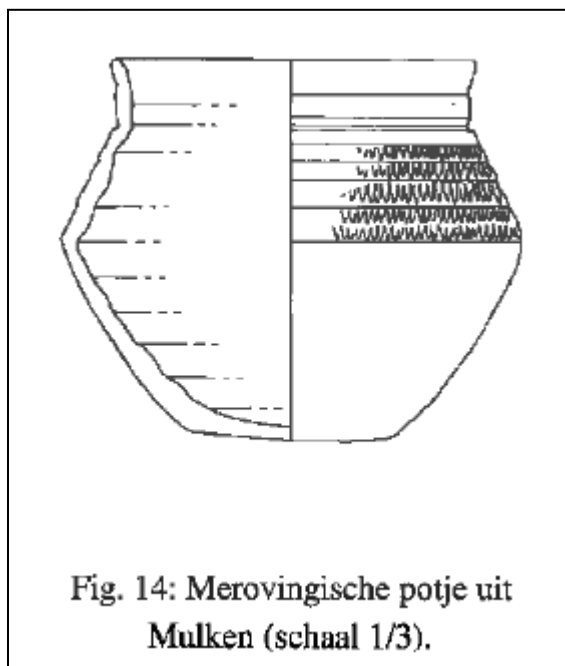
Afb. 10: De centrale archeologische inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (wegenis = rood, drainagegracht = blauw) (bron: CAI/Qgis)

Op ca. 250 m ten westen van het onderzoeksgebied werd een merovingische pot aangetroffen (CAI 50657). Het gaat om een (quasi) intact potje (afb.11) uit de 6de/7de eeuw van het type Böhmer met rechte rand en afgeronde bodem. Het biconische potje heeft ook een rolstempelpersiering die is aangebracht op de schouder in vijf rijen. Deze versiering bestaat uit eenvoudige, fel afgesleten rechthoekjes. Het potje werd in zuidlimburgse klei vervaardigd herkenbaar aan de fijn doorzichtige kwarts en brokjes ijzeroxide. De klei is gemagerd met chamotte en organisch materiaal. Het werd reducerend gebakken en is zowel aan de binnen als buitenzijde gepolijst. De hoogte bedraagt 10,6 cm, de diameter van de rand 10 cm en de maximale diameter 13cm. Het betreft een toevalsvondst uit 1995 die pas in 2001 werd aangemeld. Het recipiënt werd aangetroffen bij graafwerken in een tuin en verdere context ontbreekt. Het is niet duidelijk of dit potje in situ is gevonden. Indien dit wel het geval was en het ook op 150cm onder het loopvlak is gevonden, lijkt het om een grafcontext te gaan.⁸

⁶ BINK M. (2007) *Tongeren. Plinius-terrein. Archeologisch onderzoek van resten uit het laatpaleolithicum, de ijzertijd en de nieuwe tijd*, BAAC Rapport 06.177, 's Hertogenbosch.

⁷ KLERX L. & CAMMAER C. (2012) *Archeologische prospectie met betrekking tot de inrichting van de Fonteinbeek en de Ruischenbergwijer op de voormalige Pliniusite* (ARON Rapport 157), Sint-Truiden.

⁸ Arts A. (2006) *Mulken (Tongeren): Merovingisch aardewerk, Limburg Oude Land van Loon* 86: pag. 41.

Afb. 11: Een afbeelding van het Merovingische potje gevonden in Mulken (bron: Annick Arts in Limburg Oude Land van Loon 85 – 2006 pag.41).

2. Het archeologisch onderzoek

2.1 Doelstelling

Het archeologisch onderzoek werd voorafgegaan door een bureaustudie uitgevoerd door Condor bvba (cf. infra). In dit rapport behandelen we de resultaten van het archeologisch onderzoek. Bij dit onderzoek moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Hoe verhoudt de site zich in zijn ruimere omgeving met betrekking tot de onderzochte periode(s)?

2.2 Verloop

Op 28 februari werd een initiële werfvergadering gehouden waarin *Heijmans nv* de planning en afspraken voor de werken, waaronder de startdatum, de contactpersonen en de uit te voeren werken, toelichtte.

Voorafgaandelijk aan het onderzoek werd op naam van *Petra Driesen* (ARON bvba) een vergunning voor het uitvoeren van een archeologische opgraving bij het Agentschap Ruimte en Erfgoed, Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Overheid aangevraagd. Deze vergunning werd op 4 maart 2016 afgeleverd onder dossiernummer 2016/072. De vergunning voor het gebruik van een metaaldetector werd afgeleverd onder dossiernummer 2016/072(2).

Op 4 april werd op een werfvergadering gehouden met *Elke Wesemael* (ARON bvba) waarop afspraken werden gemaakt rond de archeologische begeleiding en een kleine prospectie van de toestand van het terrein voor de aanvang werd gedaan.

Op 5 april werd begonnen met het uithalen van de drainagegracht met een V-vormige kraanbak. Het archeologisch vlak kon wegens de spitsvorm van de gracht niet met een platte bak aangelegd worden. Eerst werd de teelaarde en het colluvium (ca. 100-130 cm) afgegraven waarna het vlak gecontroleerd werd. Indien hier geen sporen zichtbaar waren werd de gracht verder verdiept onder toezicht van de archeoloog. De eerste fase van aanleg werd diezelfde dag nog afgerond. Tijdens de werken werd de strategie van de aanleg veranderd en werd besloten om het overige deel van de drainagegracht niet aan te leggen.

Doorheen de rest van de werken werd het project opgevolgd door middel van werfbezoek waarbij de site afwisselend werd bezocht door *Elke Wesemael*, *Maxim Hoebreckx* en *Petra Driesen*. Het laatste bezoek vond plaats op 3 mei 2016.

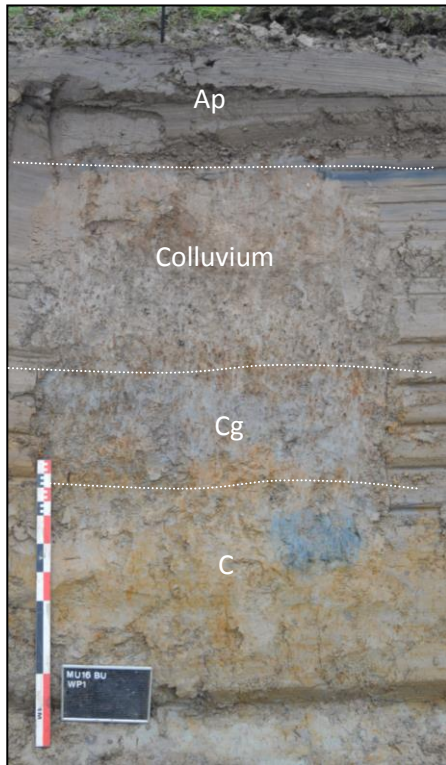
2.3 Methodiek

Het project bestond uit twee verschillende fases. De rioleringswerken werden uitgevoerd door middel van het uitgraven van een sleuf die vervolgens door mobiele bekisting werd verstevigd. Door deze werkmethode en de hoge graad van verstoring was er bijgevolg geen mogelijkheid/noodzaak tot een complete registratie van de sleuven. In de plaats werd op geregelde tijdstippen een bezoek gebracht aan de werf. Hierbij was het veelal enkel mogelijk om de bodemingrepen fotografisch te documenteren.

De aanleg van de drainagegracht werd wel opgevolgd. Het gebruik van een V-vormige bak, de aanwezigheid van colluvium en de breedte van een bak maakte het weliswaar niet mogelijk om een archeologisch vlak aan te leggen. Bijgevolg werd de aanleg nauwgezet opgevolgd en werden de vorderingen gefotografeerd. Één profiel werd fotografisch geregistreerd, al was er sprake van sterke vervorming door het schuin lopen van de wand.

3. Onderzoekresultaten

3.1 Bodemopbouw en gaafheid van het terrein

Bij de aanleg van de gracht was het mogelijk een blik te werpen op de bodemopbouw (Afb. 12). Weliswaar was het niet mogelijk om een recht profiel aan te leggen. Toch kunnen enkele algemene opmerkingen gemaakt worden. Onder de bouwvoor kon een colluviaal pakket van aanzienlijke dikte (ca. 1 m) vastgesteld worden. Hieronder vertoonde zich reductieverschijnselen (Cg-horizont) en roestvorming. Op een diepte van ca. 2-2,5 m onder het maaiveld kon de C-horizont vastgesteld worden. Bijgevolg is er sprake van een zoals op de bodemkaart aangegeven Aep-bodem.

Op het tracé van de rioleringswerken kon de bodemopbouw wegens de aard van de werken niet nauwgezet geregistreerd worden. Aan de zuidoostelijke zijde van de Mulkerstraat was er sprake van een verstoring tot op een diepte van ca. 1 m. Onmiddellijk hieronder bevond zich de moederbodem waarin de B-horizont niet bewaard was. Ter hoogte van de kerk stopte deze verstoring, al was ook hier de B-horizont niet bewaard. Het is niet duidelijk of dit te wijten is aan natuurlijke of antropogene processen.

Afb. 12: De bodemopbouw zoals vastgesteld in de drainagegracht (schuin lopend profiel).

In de Dorpsstraat was de bodemopbouw moeilijk te observeren wegens een instabiele bodem en het gebruik van een mobiele sleuvenbekisting. Er werd wel vastgesteld dat er tot op aanzienlijke diepte sprake was van een donkergrijze verstoring. Onder deze verstoring bevond zich de C-horizont.

Afb.13 zicht op de werken aan de Mulkerstraat ter hoogte van de kerk.

Afb.14-15: Zicht op de werken in de dorpsstraat

3.2 De archeologische sporen en vondsten

Er werden sporen noch vondsten aangetroffen.

Conclusie en aanbevelingen

Tussen april en mei 2016 werden in de Mulkerstraat en de Dorpsstraat te Mulken rioleringswerken uitgevoerd en een drainagegracht aangelegd. Deze werken werden gedurende deze periode opgevolgd om te controleren op de aanwezigheid van archeologische resten. Over het gehele tracé werden sporen noch vondsten aangetroffen. Bijgevolg kunnen beide onderzoeksvragen onbeantwoord gelaten worden:

- *Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?*
- *Hoe verhoudt de site zich in zijn ruimere omgeving met betrekking tot de onderzochte periode(s)?*

Bijgevolg was er tevens geen noodzaak naar vervolgonderzoek en konden de sleuven al tijdens de werken gedicht worden.

Bibliografie

Arts A. (2006) Mulken (Tongeren): Merovingisch aardewerk, *Limburg Oude Land van Loon* 86.Hasselt.

BINK M. (2007) *Tongeren. Plinius-terrein. Archeologisch onderzoek van resten uit het laatpaleolithicum, de ijzertijd en de nieuwe tijd*, BAAC Rapport 06.177, 's Hertogenbosch.

DE NUTTE G. & SIMONS R. (2015) *Mulkerstraat en Dorpsstraat te Mulken (gem.Tongeren): archeologisch onderzoek* (condor rapporten 195), Bilzen.

KLERX L. & CAMMAER C. (2012) *Archeologische prospectie met betrekking tot de inrichting van de Fonteinbeek en de Ruischenbergwijer op de voormalige Pliniussite* (ARON Rapport 157), Sint-Truiden.

Voorblad bijlagen

Bijlage 1: Administratieve gegevens

Bijlage 2: Lijst met afkortingen

Bijlage 3: Tijdstabel

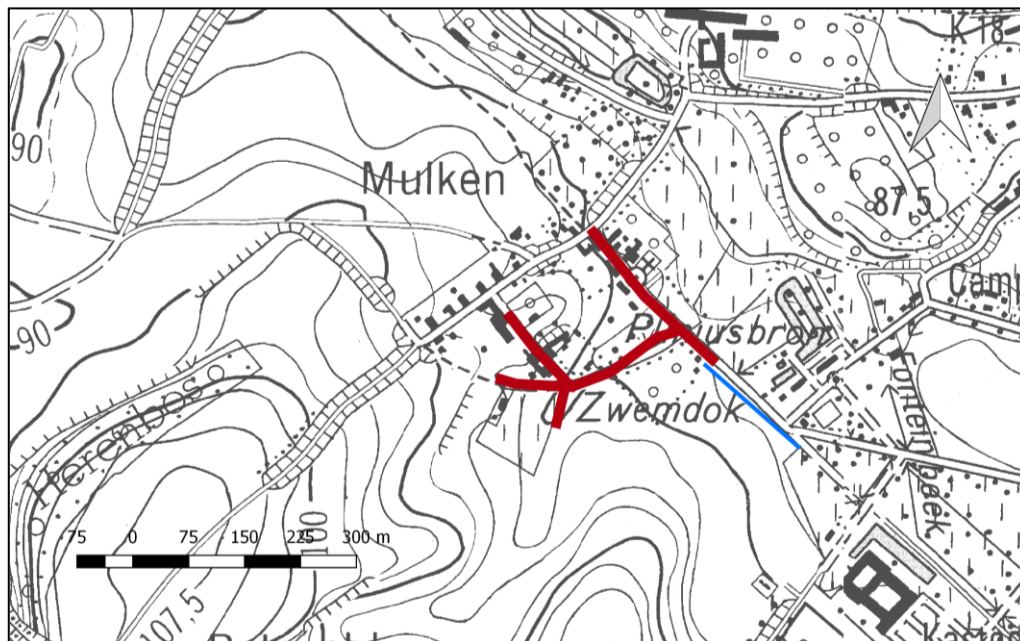
Bijlage 4: Fotolijst

Bijlage 5: Ontwerpplan

Bijlage 6: Vergunningen

Projectcode:	MU-16-MU
Vindplaatsnaam	Mulken, Mulkerstraat-Dorpsstraat-Sint-Gillisstraat
Opdrachtgever:	Infrax CVBA Trichterheideweg 8, 3500 Hasselt
Opdrachtgevende overheid:	Onroerend erfgoed
Uitvoerder:	ARON bvba
Vergunninghouder:	Petra Driesen
Dossiernummer vergunning:	2016/072
Begin vergunning:	10/03/2016
Einde vergunning:	Einde der werken
Aard van het onderzoek:	Archeologische begeleiding
Begindatum onderzoek:	05/04/2016
Einddatum onderzoek:	03/05/2016
Provincie:	Limburg
Gemeente:	Tongeren
Deelgemeente:	Mulken
Adres:	Mulkerstraat-Dorpsstraat-Sint-Gillisstraat
Kadastrale gegevens:	gemeente Tongeren, afdeling 7, sectie A, A824c, A825a, A685c
Coördinaten:	X: 225 651 m Y: 164 546,51 m
Totale oppervlakte:	n.v.t.
Te onderzoeken:	n.v.t.
Onderzochte oppervlakte:	n.v.t.
Bodem:	OB, Aep, Adp, Ahp
Archeologisch depot:	ARON bvba, Neremweg 110, 3700

Afb: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV)

Bijzondere voorwaarden:	Bijzondere voorwaarden bij Tongeren, Mulkerstraat-Dorpsstraat-Sint-Gillisstraat, afkoppelen wijk Mulken deel B
Omschrijving van de archeologische verwachtingen:	Lokaal hoge verwachtingen met betrekking op jager-verzamelaars. Rondom het onderzoeksgebied zijn vondsten bekend uit de vroege tot late middeleeuwen en de nieuwe tijd. In de wijdere omgeving zijn Romeinse vindplaatsen gekend (Pliniusbron).
Wetenschappelijke vraagstelling m.b.t. het onderzoeksgebied:	<ul style="list-style-type: none"> - Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten? - Hoe verhoudt de site zich in zijn ruimere omgeving met betrekking tot de onderzochte periode(s)?
Geplande werkzaamheden:	Rioleringswerken en aanleg drainagegracht
Eventuele randvoorwaarden:	Conform de bijzondere voorwaarden

Kleur:

Blauw	BL
Bruin	BR
Donker (kleur)	DO
Geel	GE
Gevlekt	VL
Grijs	GR
Groen	GRO
Leemkleurig	LE
Licht (kleur)	LI
Mergelkleur	ME
Oranje	OR
Paars	PA
Roest(kleurig)	ROE
Rood	RO
Wit	WI
Zwart	ZW

Samenstelling:

Baksteen	Ba
Breuksteen	Bs
Grind	Gr
Hout	Ho
Houtskool	Hk
Kalk	Ka
Kalksteen	Ks
Kei	Kei
Kiezel	Kz
Klei	Kl
Leem	Le
Leisteen	Lei
Mergel	Me
Moederbodem	Moe
Mortel	Mo
Natuursteen	Ns
Dakpan	Dp
Silex	Si
Slak	Sl
Steenkool	Sk
Verbrand	Vb
Zand	Za
Zandsteen	Zs
Zavel	Zv
Ijzeroxide	Fe
Fosfaat (groene band)	Ff
Mangaan	Mn

Hoeveelheid:

Zeer weinig	zw
Weinig	w
Matig	m
Veel	v
Zeer veel	zv

Periodes:

Bronstijd	BRONS
- Vroege Bronstijd	BRONSV
- Midden Bronstijd	BRONSM
- Late Bronstijd	BRONSL
IJzertijd	IJZ
- Vroege IJzertijd	IJZV
- Midden IJzertijd	IJZM
- Late IJzertijd	IJZL
Romeins	ROM
- Vroeg Romeins	ROMV
- Midden Romeins	ROMM
- Laat Romeins	ROML
Middeleeuwen	MID
- Vroege Middeleeuwen	MIDV
- Volle Middeleeuwen	MIDH
- Late Middeleeuwen	MIDL
- Post Middeleeuwen	MIDP

Materiaalcategorie:

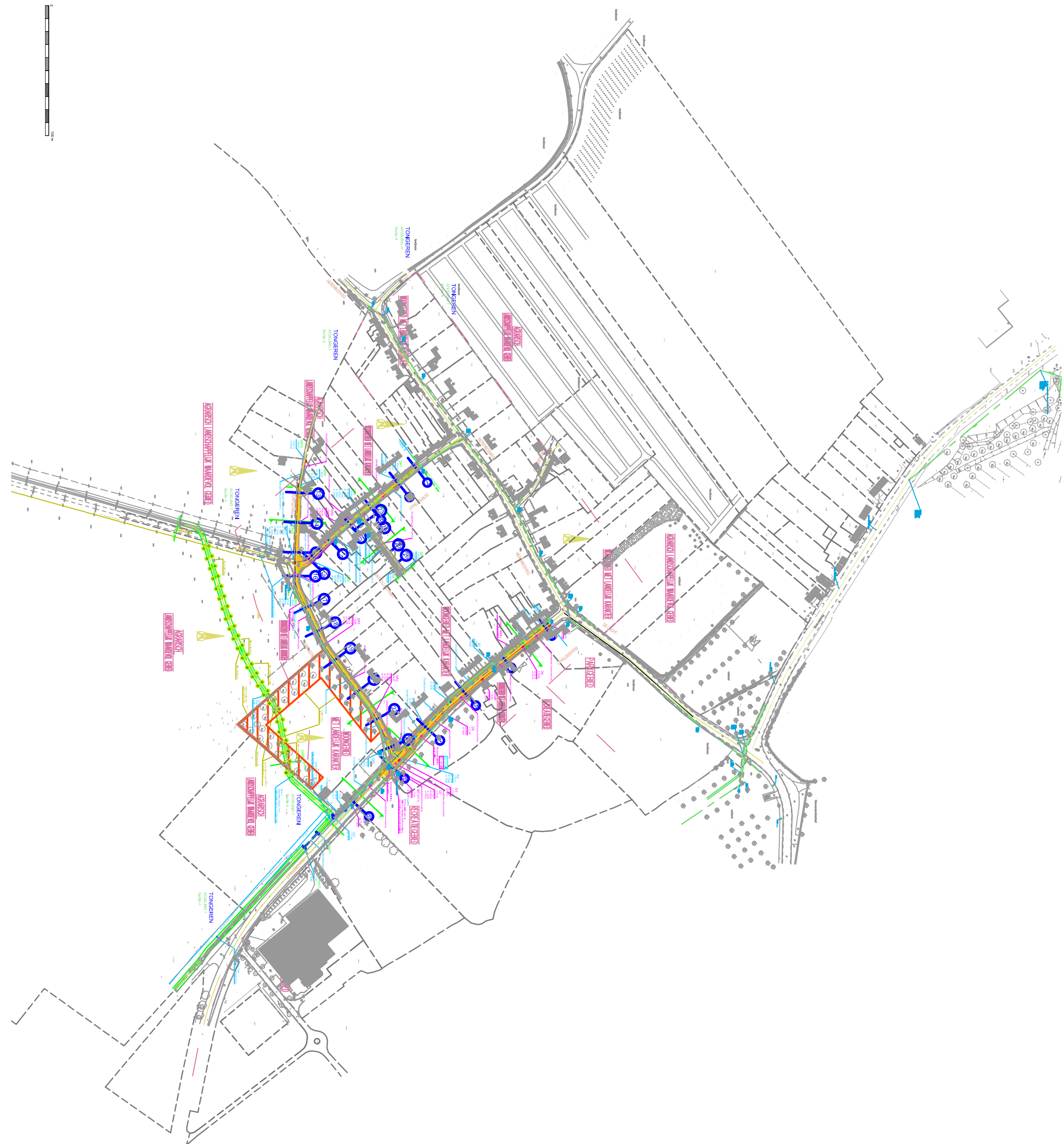
Glas	GL
Keramik	AW
Metaal	ME
Mortel	MO
Organisch	OR
Pleisterwerk	PL
Terracotta	TC
Steen	ST

Aardewerk:

Dikwandig (ROM)	DW
Dikwandig amfoor (ROM)	AM
Dikwandig dolium (ROM)	DO
Dikwandig wrijfschaal (ROM)	MO
Gebronsd (ROM)	GB
Geglazuurd (MID)	+ GL
Geverfd (ROM)	GV
Gladwandig (ROM)	GW
Grijsbakkend (MID)	GRIJS
Handgevormd	HA
Kurkwaar	KU
Maaslands witbakkend (MID)	MAAS-TG1
Maaslands roodbakkend (MID)	MAASL-TG3
Pompejaans rood (ROM)	PR
Porselein	PORS
Protosteengoed (MID)	PSTG
Roodbakkend (MID)	ROOD
Roodbeschilderd (MID)	RBES
Ruwwandig (ROM)	RW
Steengoed (MID)	STG
Terra nigra (ROM)	TN
Terra rubra (ROM)	TR
Terra sigillata (ROM)	TS
Lowlands (ROM)	LOW
Witbakkend (MIDP)	WIT

DSC-nummer	Soort opname	Werkput	Spoornummer	Beschrijving	Genomen uit	Opmerkingen
0030-0031	Overzicht	/	/	De Mulkerstraat na de werken	/	/
0032-0039	Overzicht	/	/	De Dorpstraat voor en tijdens de werken	/	/
0040	Overzicht	/	/	De noordwestelijke zijde van de drainagegracht	ZO	/
0001-0006	Overzicht	/	/	Opvolging uitgraven gracht	/	/
0007-0009	Profiel	/	/	Aangelegd profiel in de drainagegracht	NO	/
0010-0018	Overzicht	/	/	Opvolging uitgraven drainagegracht	ZO	/
0041-0042	Overzicht	/	/	Werken aan de Dorpstraat	/	/
0043-0044	Overzicht	/	/	Werken aan de Mulkerstraat	/	/
0351-0358	Overzicht	/	/	Werken aan de Mulkerstraat	/	/
0045-0046	Overzicht	/	/	Graafwerken Mulkerstraat	/	/
0378-0380	Overzicht	/	/	Graafwerken Mulkerstraat	/	/
0135-0137	Overzicht	/	/	Graafwerken Dorpstraat	/	/
0358-0367	Overzicht	/	/	Kerk van Mulken	/	/

AANGETEKEND

ARON bvba
t.a.v. Mevr. Petra Driesen
t.a.v. Mevr. Natasja DE WINTER
Neremweg 110
3700 Tongeren

uw bericht van

uw kenmerk

ons kenmerk
2016/072(2)

bijlagen

vragen naar / e-mail
steven.mortier@rwo.vlaanderen.be

telefoonnummer
+32 2 553 16 26

Datum
04 MAART 2016

betreft: **Vergunning voor het uitvoeren van een archeologische controle met een metaaldetector** in de gemeente Tongeren met adres Mulkerstraat - Dorpsstraat - Sint-Gillisstraat, kadastraal gekend als afdeling 7, sectie A, openbaar domein (zie adres), van 10 maart 2016 tot einde der werken.

Geachte heer,

Onroerend Erfgoed heeft bovenvermelde vergunningsaanvraag ontvangen op 22 februari 2016.

BESLISSING

Een **vergunning** voor het gebruik van een metaaldetector om archeologische monumenten op te sporen en te verzamelen wordt verleend aan **DRIESEN Petra** voor bovenvermelde aanvraag.

Volgens art 19 § 4 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, beschikt Onroerend Erfgoed vanaf de datum van ontvangst van het volledige aanvraagdossier over een termijn van 90 dagen om de vergunning te verlenen of te weigeren.

ONDERZOEK EN AFWEGING

In artikel 9 van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium staat: *Het is verboden om zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning van het agentschap detectoren, inzonderheid metaaldetectoren, te gebruiken om archeologische monumenten op te sporen en te verzamelen.*

Hetzelfde artikel stelt verder: *Het gebruik van detectoren kan slechts worden vergund in het kader van een in toepassing van artikel 6, § 1, vergunde opgraving.*

Gelet op artikel 12, artikel 13 en artikel 19 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, voerde het agentschap Onroerend Erfgoed een onderzoek uit waarbij volgende afwegingen werden gemaakt:

Uit de opgave van de kwalificaties van de vergunningaanvrager blijkt dat de aanvrager beschikt over het vereiste diploma, een opleiding inzake opgravingstechnieken en -methoden heeft genomen, beschikt over een archeologische opgravingservaring van minimum 6 maand en de nodige kennis en ervaring heeft inzake het gebruik van een metaaldetector om archeologische monumenten op te sporen.

Het agentschap Onroerend Erfgoed heeft vastgesteld dat het gebruik van de metaaldetector zal plaatsvinden in het kader van de vergunde archeologische opgraving, waarvoor een vergunning verleend werd aan **DRIESEN Petra** met nummer **2016/072**.

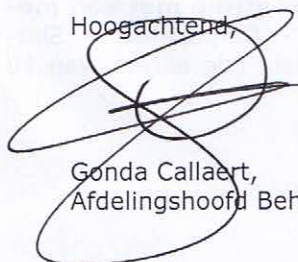
Uit de opgave van de aard van de detector (**White's Prizm III SL**) blijkt dat dit apparaat geschikt is voor het opsporen van archeologische monumenten.

BIJKOMENDE INFORMATIE

Voor nadere toelichting bij deze vergunning en voor meer informatie betreffende uw dossier kan u zich wenden tot Steven Mortier, via steven.mortier@rwo.vlaanderen.be of +32 2 553 16 26.

Deze vergunning ontheft u niet van de verplichting om eventuele door andere wet-, decreet- en regelgevingen vereiste vergunningen, machtigingen of toelatingen te bekomen.

Hoogachtend,

Gonda Callaert,
Afdelingshoofd Beheer

AANGETEKEND

ARON bvba
t.a.v. Mevr. Petra Driesen
t.a.v. Mevr. Natasja DE WINTER
Neremweg 110
3700 Tongeren

uw bericht van

uw kenmerk

ons kenmerk
2016/072

bijlagen
1

vragen naar / e-mail
steven.mortier@rwo.vlaanderen.be

telefoonnummer
+32 2 553 16 26

datum
04 MAART 2016

betreft: **Vergunning voor het uitvoeren van een archeologische opgraving** in de gemeente Tongeren met adres Mulkerstraat – Dorpsstraat – Sint-Gillisstraat, kadastraal gekend als afdeling 7, sectie A, openbaar domein (zie adres), van 10 maart 2016 tot einde der werken.

Geachte mevrouw,

Onroerend Erfgoed heeft bovenvermelde vergunningsaanvraag ontvangen op 22 februari 2016.

BESLISSING

Een **vergunning** tot het uitvoeren van de vermelde archeologische opgraving wordt verleend aan **DRIESEN Petra** voor bovenvermelde aanvraag.

MOTIVATIE

Volgens artikel 15 § 5 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium beschikt het agentschap Onroerend Erfgoed, vanaf de datum van ontvangst van het volledige aanvraagdossier, over een termijn van 90 dagen om de vergunning te verlenen of te weigeren. Deze termijn kan verlengd worden met 30 dagen wanneer het agentschap het advies van de VCOE wenst in te winnen.

ONDERZOEK EN AFWEGING

In artikel 6 § 1 van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium staat: *Het is verboden zonder voorafgaande en schriftelijke vergunning van het agentschap archeologische opgravingen of graafwerken met de bedoeling archeologische monumenten op te sporen en vrij te leggen, uit te voeren.*

In artikel 6 § 2 staat: *Voor het uitvoeren van archeologische prospecties met ingreep in de bodem gelden de bepalingen die van toepassing zijn op de archeologische opgravingen.*

Gelet op artikel 12, artikel 13, artikel 14 en artikel 15 §2 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, voerde Onroerend Erfgoed een onderzoek uit waarbij volgende afwegingen werden gemaakt:

Uit de opgave van de kwalificaties van de vergunningaanvrager blijkt dat de aanvrager beschikt over het vereiste diploma, een opleiding inzake opgravingstechnieken en -methoden heeft genomen, beschikt over een archeologische opgravingservaring van minimum 6 maand en de nodige kennis en ervaring heeft inzake archeologisch onderzoek van landelijke bewoningssites uit de vroege middeleeuwen en de middeleeuwen algemeen.

De archeologische opgraving is verantwoord gezien de aanwezige archeologische monumenten op korte termijn bedreigd zijn door de aanleg van een riolering.

Gezien het voorgestelde personeelsplan, waarbij minstens **2 archeologen permanent** en - indien inhumatie- of crematiegraven worden aangetroffen - **bijkomend 2 archeologen en een fysisch antropoloog** worden ingezet, de voorziene financiering en de vooropgestelde uitvoeringstermijn, zijn voldoende middelen, infrastructuur en personeel beschikbaar om de archeologische opgraving uit te voeren en af te werken.

Het onderzoek van de voorgestelde opgravingsstrategie toont aan dat deze op voldoende wijze tegemoet komt aan de aard van de te onderzoeken site, de archeologische verwachtingen en de te beantwoorden vraagstellingen.

Het voorstel van publicatie via *ARON RAPPORT* tegen 10 werkdagen na einde veldwerk voldoet aan de verplichting om de resultaten van het onderzoek binnen een redelijke termijn kenbaar te maken.

De vergunning wordt verleend mits in acht name van art. 15 § 1 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, **dat stelt dat de vergunninghouder die rechtstreeks voor deze opgraving verantwoordelijk is deze ook daadwerkelijk op het terrein leidt,**

en mits in acht name van de algemene voorwaarden uit artikel 14 § 1 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, en de hierna volgende bijzondere voorwaarden:

BIJZONDERE VOORWAARDEN

(Zie minimumnormen hoofdstuk 1. Algemene Bepalingen, artikels 2, 3 en 4)

Conform art. 14 § 2 van het archeologiebesluit hebben de bijzondere voorwaarden bepaald in de prospectievergunning voorrang op de algemene voorwaarden bepaald in art. 14 § 1. Daar waar de in deze vergunning bepaalde voorwaarden afwijken van de minimumnormen, hebben de **bijzondere voorwaarden voorrang**.

Wanneer de bijzondere voorwaarden bijkomende verplichtingen opleggen ten opzichte van de minimumnormen, vervangen deze de minimumnormen niet maar vormen ze **bijkomende vereisten**.

Indien de vergunninghouder door omstandigheden genoodzaakt is om af te wijken van de onderstaande methoden of andere beslissingen moet nemen die van wezenlijk belang kunnen zijn voor het verdere onderzoek, dient dit vooraf voorgelegd te worden aan de opdrachtgever en aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de aan de (inter)gemeentelijke dienst waaraan de bevoegdheid voor archeologie is toegewezen. Beslissingen hierover worden schriftelijk bevestigd door het agentschap Onroerend Erfgoed via brief of in een goedgekeurd werkverslag en verantwoord in het rapport.

contactgegevens agentschap Onroerend Erfgoed Limburg

Contactpersoon:	Ingrid Vanderhoydonck
Contactgegevens:	Ingrid.vanderhoydonck@rwo.vlaanderen.be 0473 94 39 28
Contactgegevens indien afwezig:	Annick Arts Annick.arts@rwo.vlaanderen.be
Referentie:	4.002/73083/99.238
Datum:	14/05/2014